

Регіональний вимір парламентських виборів 2019 року

(на прикладі Івано-Франківської області)

Виборчий цикл 2019 року характеризувався домінуючим впливом президентської кампанії та її результатів на перебіг парламентських виборів. Перемога В.Зеленського у другому турі президентських виборів в Івано-Франківській області з результатом 54, 58% в значній мірі зумовила особливості виборчих процесів щодо обрання народних депутатів України від регіону. Високий рейтинг партії «Слуга народу» серед електорату області згідно з опитуваннями привів до жорсткої боротьби серед потенційних кандидатів у депутати за право представляти цю політичну силу. Задеклароване правило про відмову підтримки партією колишніх і діючих народних депутатів обмежило коло претендентів на висування та позбавило шансів на перемогу багатьох політичних важковаговиків. Відмовились від виборчих перегонів О. Шевченко (в/о № 83) та В. Деревянко (в/о №87), інші депутати – мажоритарники зареєструвались як самовисуванці. В більшості кандидати у депутати від партії фаворита були люди без досвіду політичної діяльності, за винятком кандидата по в/о № 87 З.Андрійовича – діючого міського голови м.Надвірна.

В цілому на цих виборах можна констатувати зростання частки кандидатів висунутих політичними партіями. Якщо на виборах 2014 року була ситуація з точністю до навпаки (60 % кандидатів були самовисуванці), то на виборах 2109 року 61% всіх кандидатів у народні депутати по мажоритарних округах були висунуті політичними партіями. Розгортання виборчої кампанії в регіоні засвідчило про посилення партійної складової, поява нових партійних брендів, що задекларували зміну політичних обличь у владі, викликало зростання електоральної підтримки і посилення прагнень кандидатів використати можливості партійного позиціонування.

Розподіл кандидатів у народні депутати по мажоритарним округам за способом висунення

<i>Виборчий округ</i>	<i>Кількість кандидатів</i>	<i>Висунуті політичними партіями</i>	<i>Самовисування</i>
ОВО №83	10	7	
ОВО №84	16	9	
ОВО №85	10	4	
ОВО №86	13	8	
ОВО №87	13	10	
ОВО №88	15	8	
ОВО №89	18	11	
<i>Всього по регіону</i>	95		

Вплив політичних партій, особливо їх центральних органів, був домінуючим не лише у відборі кандидатів у народні депутати, але і на всіх етапах виборчої кампанії. Загальна тактика, визначальні гасла та передвиборчі обіцянки повинні були вписуватись в рамки загальної партійної стратегії. Різні фінансові, адміністративні та медійні можливості зумовлювали і характер виборчої кампанії кандидатів.

Регіональною особливістю парламентських виборів можна вважати відсутність важелів адміністративного впливу на їх перебіг. Державні адміністрації опинились у стані очікувань нових призначень, органи правопорядку зберігали неупередженість по відношенню до всіх кандидатів у депутати. Можливості використання владного ресурсу зберегли лише органи місцевого самоврядування. Коли їхні ідеологічні чи економічні інтереси фокусувались на підтримці певного кандидата, тоді адміністративний ресурс достатньо широко використовувався. Громадянська мережа «Опора» зафіксувала

достатньо широкий перелік порушень з боку окремих кандидатів у депутати в процесі проведення виборчої кампанії [1].

Можна виділити найбільш характерні :

кандидат у народні депутати від ВО «Свобода» по округу № 83, діючий секретар міської ради м.Івано-Франківська, О.Савчук використовувала агітаційну продукцію без вихідних даних, проводила св'яткові заходи у мікрорайонах міста за підтримки міського голови та міських депутатів, роздавала продуктивні набори та сувеніри;

Віктор Шевченко, який балотувався в окрузі № 85 (з центром у м.Калуш), агітував за себе й партію «Слуга народу» у туристичному комплексі «Буковель»;

кандидат по округу № 88 (Коломийський та Городенківський райони) Андрій Іванчук був присутній на футбольному матчі, де від його імені розігрували безкоштовну лотерею, призами якої були 50 квитків на матч «Україна-Португалія», що мав відбутись на НСК «Олімпійський» 14 жовтня.

Ці та інші порушення звичайно вплинули на перебіг виборчої кампанії та результати голосування. Звернення громадських організацій, виборчих штабів конкурентів до уповноважених органів щодо усунення зафіксованих фактів не мали ніяких наслідків. Такими діями окремих кандидатів у народні депутати було порушено базовий принцип демократичних виборів - забезпечення рівних і конкурентних умов для всіх кандидатів через рівність їх фінансових, інформаційних та інших ресурсів. При всій напруженості виборчої боротьби між кандидатами та політичними партіями в області спостерігається стійка тенденція щодо зниження електоральної активності громадян. Як правило, рівень явки на парламентських виборах завжди нижчий від рівня на президентських виборах, що зумовлено обсягом повноважень та значимістю посади на яку обирають. Проте утвердження України як парламентсько-президентської держави передбачає розширення повноважень та відповідальності Верховної Ради як єдиного законодавчого органу держави. Демократична трансформація потребує прийняття цілого ряду законодавчих актів і тому важко переоцінити значення діяльності українського парламенту та його виборів. Низький рівень довіри до органів державної влади в цілому та Верховної Ради зокрема, розчарування в

ефективності інституту виборів – такі об’єктивні чинники зниження виборчої активності громадян у всій державі. В Івано-Франківській області на явку виборців вплинули також міграційні процеси, найвищий рівень яких і припадає на літній період. В області було зафіксовано зниження явки виборці на 15,57% у порівнянні із парламентськими виборами 2014 року, хоча вони відбувались в період загострення російської військової агресії на Сході України.

Табл 2.

**Порівняльний аналіз
електоральної активності на виборах 2014 - 2019 років (у %)**

<i>Виборчий округ</i>	<i>Вибори 2014 р.</i>	<i>Вибори 2019 р</i>	<i>Рівень зниження</i>
ОВО №83	61,14	48,07	13,09
ОВО №84	68,16	51,23	16,93
ОВО №85	70,75	51,72	19,03
ОВО №86	64,17	47,37	16,80
ОВО №87	62,44	43,96	18,48
ОВО №88	61,12	47,62	13,50
ОВО №89	58,52	47,13	11,39
<i>Всього по регіону</i>	63,73	48,16	15,57

При такій низькій електоральній активності виграли ті політичні сили які змогли мобілізувати свого виборця, мотивувати його участь у голосуванні. Головним мотивом для більшості громадян стало бажання побачити нові обличчя у парламенті. Лише один діючий депутат Верховної ради України А.Іванчук зміг повторно здобути мандат у виборчому окрузі № 88 з центром в м.Коломия. Хоча на попередніх виборах він переставляв Народний фронт, тепер позиціонував себе як самовисуванець.

За результатами голосування у багатомандатному виборчому окрузі впевнену перемогу отримала партія «Слуга народу» отримавши понад третину всіх голосів виборців – 33, 81%. Виборчий бар’єр подолали ще чотири політичні сили: «Батьківщина», «Голос», «Європейська солідарність» та «Свобода». Відбулось значне зниження підтримки «старих» політичних партій та перехід

віртуальних політичних утворень у реальну політику. В цьому регіон пішов у контексті розвитку загальноукраїнського політичного процесу.

Табл 3.

**Результати голосування
у багатомандатному виборчому окрузі (у %)**

<i>Політична партія</i>	<i>Рівень підтримки</i>
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ "СЛУГА НАРОДУ"	33,81
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ "БАТЬКІВЩИНА"	14,67
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ "ГОЛОС"	13,25
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ "ЄВРОПЕЙСЬКА СОЛІДАРНІСТЬ"	11,94
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ "СВОБОДА"	8,39

Партійна ідентифікація виборців виявилась важливим чинником підтримки кандидатів у народні депутати в мажоритарних округах. Якщо «Батьківщина» та «Свобода» опиралась на політичний капітал набутий протягом всього існування цих політичних сил, то для «Слуги народу» та «Голосу» такий капітал став авансованим соціальними очікуваннями громадян. В сучасних українських реаліях по-особливому проявляється практика партійного голосування. На думку відомого українського соціолога І.Вишняка, воно виступає проміжним механізмом, який дозволяє рядовому виборцю що розчарувався у економічній політиці (чи іншій) влади зробити новий вибір [3,с. цілому.

З іншого боку відбувається зміна ціннісних пріоритетів, основними стають матеріальні інтереси та утилітарно-прагматичні орієнтації. Спостерігається зменшення підтримки так званих національно-демократичних силах що зупинились та рівні патріотичної риторики, а в соціальній практиці діють у корисливих особистісних та групових інтересах. Це в певній мірі пояснює

підтримку політичної сили яка немає ні чіткої ідеології, ні позитивного досвіду діяльності, ні організаційної структури.

Цікаво, що партійна складова виявилась домінуючою в структурі іміджу кандидата у народні депутати в мажоритарному окрузі. Особистісні якості, досвід політичної та громадської діяльності, зовнішній вигляд та інші характеристики в більшості не підвищували рівень підтримки кандидата. Коли партія «Слуга народу» свою «віртуальність» втілювала у конкретного кандидата, то його підтримка зменшувалась у порівнянні із підтримкою партії. Таке явище ми охарактеризували як волатильність (нестабільність) підтримки.

Табл 4.

**Рівень волатильності
підтримки кандидатів від партії «Слуга народу» у мажоритарних округах
(у %)**

<i>Виборчий округ</i>	<i>Підтримка партії</i>	<i>Підтримка кандидата</i>	<i>Рівень волатильності</i>
ОВО №83	25,61	23,28	- 2.33
ОВО №84	29,45	22,01	- 7,44
ОВО №85	34,40	30,65	- 3.75
ОВО №86	38,11	27, 76	- 10.35
ОВО №87	37,35	37,8	+0,45
ОВО №88	32,53	25,07	- 7.46
ОВО №89	25,61	18,21	- 23,42

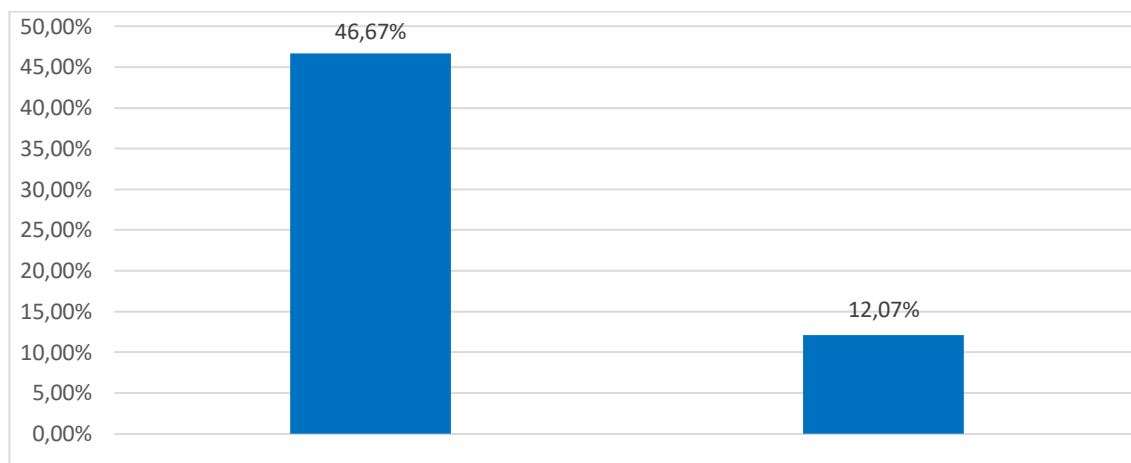
Лише у переможця виборів у в/о № 87 з центром у м.Надвірна З.Андрійовича його особистий рейтинг був вищий рейтингу партії, правда лише на 0,45%. Для всіх інших кандидатів волатильність підтримки має негативний рівень відхилення і коливається від 2,33% до 23,42% [4]. В цілому для шести кандидатів у народні депутати рівня підтримки партії із врахуванням волатильності стало достатньо для перемоги на виборах. Лише у в/о № 83 (м.Івано-Франківськ) перемогла представниця ВО «Свобода» О.Савчук та у в/о №88 (м.Коломия) самовисуванець А.Іванчук. В обидвох випадках був задіяний серйозний медійний, фінансовий та адміністративний ресурс, що став основою

перемоги та нівелював партійний рейтинг «Слуги народу», хоча ця політична сила перемогла у всіх округах за результатами голосування.

Протилежна характеристика простежується стосовно партійного кандидата від ВО «Свобода» О.Савчук в м. Івано-Франківськ. Її особистий рейтинг за результатами голосування майже у чотири рази вищий за підтримку партії.

Рис.1

Рівень підтримки партійного кандидата та ВО «Свобода» по в/о № 83 (у %)

1. Кількість голосів відданих за О.Савчук;
2. Кількість голосів за ВО «Свобода».

Перемога секретаря Івано-Франківської міської ради О. Савчук стала відображенням оцінки громадянами роботи міської влади за період після місцевих виборів 2015 року. В даному випадку пріоритетом виступили особистісні характеристики та досвід практичної діяльності кандидата а не партійна приналежність.

Парламентські вибори 2019 року на території Івано-Франківської області засвідчили посилення тенденції щодо зниження електоральної активності як наслідок падіння рівня довіри до інститутів державної влади та виборів назагал і відображення міграційних процесів в регіоні. Перемога партії «Слуга народу» у багатомандатному і більшості мажоритарних округів є наслідком зростання протестного голосування та зміни ціннісних пріоритетів виборців.

Список використаних джерел

1. <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/18582-ivano-frankivshchina-rozbiti-bilbordi-perekleieni-kandidati-ta-agitatsiia-bez-vikhidnikh-danikh>

2. <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/18440-ivano-frankivshchina-za-misiats-do-vivoriv>

3. Вишняк О.І. Електоральна соціологія: історія, теорія, методи. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000. – 310 с.

4. Центральна виборча комісія. Офіційний веб-сервер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua>.

1. <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/18582-ivano-frankivshchina-rozbiti-bilbordi-perekleieni-kandidati-ta-agitatsiia-bez-vikhidnikh-danikh>

2. <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/18440-ivano-frankivshchina-za-misiats-do-vivoriv>

3. Vyschnjak O.I. Elektoralna sociologija:istorija, teorija,metody.- K.: In-t sociologiji NANU, 2000.- 310 с.

4. <http://www.cvk.gov.ua>.